

UMETNOST

LETO I. 1936-37

1

"UMETNOST"
UREDNIŠTVO
LJUBLJANA
Pod turnom 5.

Fračišek Smrdu

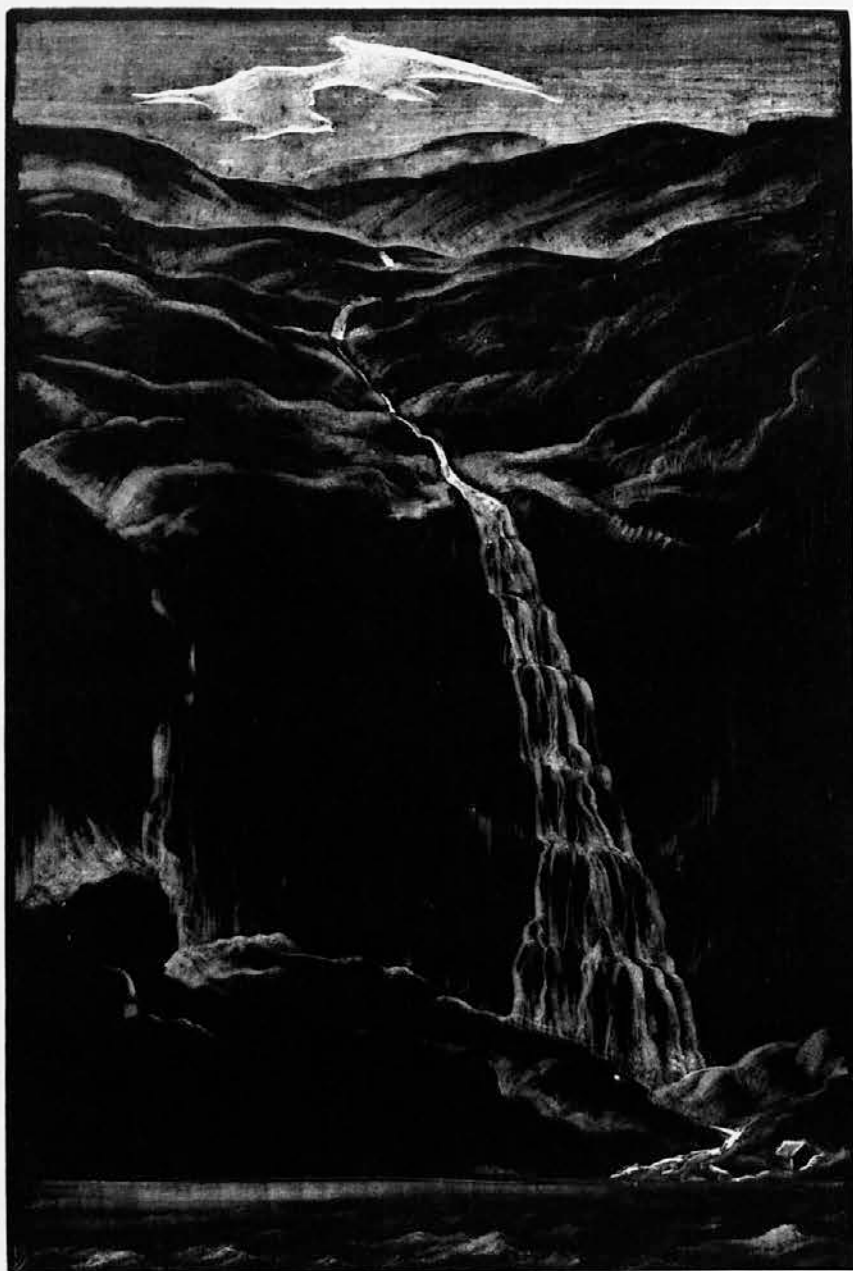
- Jakac
- Tratnik
- Gradnik
- Ložar
- G. A. Kos
- Jakopič
- Picasso
- Maleš
- Vavpotič
- Z. Kalin
- Sedej
- Šantel
- T. Kralj
- Gorše
- in drugi

✓ II 58545

II 58545

030024033

Božidar Jakac - Iz Norveške - Izvirni lesorez

UMETNOST

je izšla v novi obliki, v revijalnem formatu. To je splošna želja naših cenjenih naročnikov. Smer, ki si jo je zastavila „Umetnost“ v prvi številki, se ni spremenila, še bolj se zaveda naloge, ki ji je določena v naši kulturi. Število naročnikov, ki so se doslej oglasili, nas pa navdaja s prepričanjem, da smo naši kulturi potrebni.

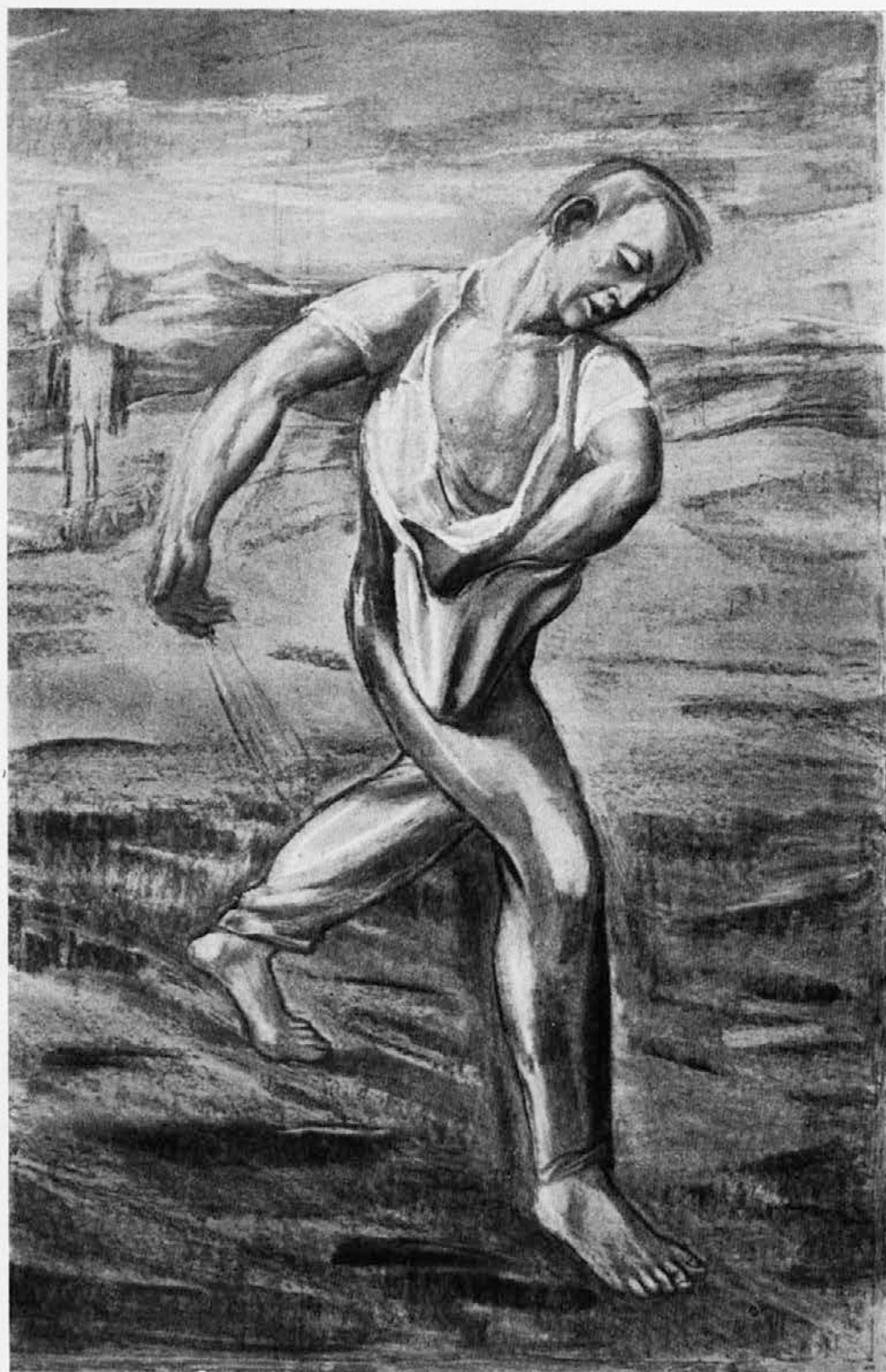
Sedanja oblika „Umetnosti“ bo ostala. List bo izhajal redno in točno. Naslednja številka izide konec marca tega leta.

Vemo, da je danes življenje težko. Tudi dobo razumemo v kateri živimo.

Umetnost!

Umetnost in umetnik sta iz ljudstva in ljudstvo je narod. Umetnost je zrcalo bodočnosti in dokument sedanjosti. Veliko in močno življenje je v nas — zato verujemo v svojo in — vašo moč. Verujte tudi vi v našo!

„Umetnost“

Fran Trtnik - Sejavec - Študija h Kompoziciji Pomlad

Slikar ne piše o umetnosti kot pisatelj in ne kot kritik. On riše z besedo simboličen ornament k svoji umetnosti.

Fran Trtnik

poslednji gost

*O srce, komu še odpiráš vrata?
Poti so prazne, čas je že pred zimo,
pred pragom samo vran se zbira jata
in duša živa več ne hodi mimo.*

*Kje vse je, kar brez tehtnice in mere
razsipalo si, nudilo brez cene
in kje kipeči mošt je sladke vere,
kje njegov sok in kje njegove pene?*

*Vse gole stene so, okvirji sneti,
razbita okna, čaše so izpите,
nobena luč v turobni mrak ne sveti
in mize s prtom so prahu pokrite.*

*O srce, ti zapuščena gostilna,
brez kaplje vina in brez skorje kruha;
kdaj že so gostov lica neštivilna
zgubila se brez sluha in brez duha.*

*Le eden gost je, ki ima še priti.
Ne bo povedal, ob kateri uri,
ne bo zahteval jesti in ne piti
in samo tiho bo zaklenil duri.*

Alojz Gradnik

samogovor ob sikstini

Ni dolgo tega, kar sem imel prvič priliko v resnici videti Sikstinsko kapelo. Ime, ki sem o njem čul že toliko pripovedovanj, ki je lepelo na ustih vsakega obiskovalca Rima kot dragocen okus, je bilo zame še nepopisan list, če izvzamem dejstvo, da sem iz knjig poznal vsak kot kapele posebej in vsako sliko. To je delal Michelangelo takrat in takrat, tisto tam je Peruginovo, je govoril poklicnik v meni, še preden sem spoznal prostor kapele in tudi tedaj, ko sem prestopil v napeti pozornosti njen prag. V kapeli se je trlo ljudi, ki so postavali po razsežnem tlaku, tvoreč grupe, ali pa hodili od enega kraja do drugega. Zrak, plastika prostora, ki je grupe obdajala, me je nehote nečesa spominjala in kmalu sem našel. Treba bi bilo razpeti preko dvorane ogromen svod, počivajoč na nič manj veličastnih slopih, treba bi bilo en del tal dvigniti in predenj položiti dvoje, troje stopnic in mi vsi, kar nas je stalo v kapeli, bi postali šola, kakršno je naslikal Rafael v svoji Atenski šoli, ne čisto taka in tista sicer, ampak vendar šola z vsem, kar jo v bistvu označuje. Zbrani iz vseh koncev sveta, pomešani med seboj in med obilico ciceronov, ki so bili takorekoč žive table z napisi, kateremu jeziku kdo pripada, nismo imeli oni hip nič drugega v mislih kot veličastni strop nad nami: Michelangelovo Sikstino.

I.

V enem kotu mojega spomina in znanja, pod pragom čisto jasne trenutne pozornosti, je stal Grimm s svojo še danes veljavno biografijo slavnega Buonarotija, v drugem je držal Rolland svoj bogme da v temnih, mrkih tonih naslikani portret. Kar se posebej stropa tiče, je stal v tretjem kotu Panofsky s svojo razlago mesta, ki ga ima sikstinski v razvoju italijanskega stropnega okrasa renesanse, njemu nasproti pa Izidor Cankar. Kdo bi pozabil njegovo interpretacijo svetopisemskih podob in dogodkov, tako tenko prislono čustvu, iz katerega je moral ustvarjati Michelangelo svoje veliko delo? Vse je bilo tedaj na svojem mestu, ampak to pot struja ni obratovala.

Malo pred apartementi Borgia sem bil res začutil veliko trudnost, ki pa je izginila, ko so se procesije ljudi, hiteče k Sikstini in vračajoče se iz nje, gostile in gostile in je bilo mogoče le silno počasi priti dalje. A če je tempo prepočasen, postanemo nemirni in gnevni, stare dame in gospodje pred mano — tem ni bilo nič, meni pa, da bi preskakoval po dve, tri stopnice, samo da bi čimprej prišel iz reke ljudi, ki me s svojimi interesi ni prav nič zanimala. Ta nemir se je v meni tako stopnjeval, da sem popolnoma neutrujen in svež stopil v kapelo.

Kaj je torej bilo vzrok, da nisem našel pota do Michelangela? Dejal bi: ogromnost. Ta strop je tako ogromen, že po svojem ploskovnem obsegu in višini, v kateri ti plava nad glavo, da more dobiti lep vtis od njega samo preprost zemljan, ki mu je že sama ogromnost del umetnosti. Spominjam se pripovedovanj raznih ljudi o Sv. Petru v Rimu; vse, kar so videli, je

Gojmir Anton Kos - Hiša v Dalmaciji - Olje - Privatna zbirka

bila vendarle izredna veličina mer in mas in njihova nemoč v izrazu, da bi vtise opisali, je bila na las podobna nemožnosti, da bi človek moje vrste doživljal kolosalnost kot posebno umetniško vrednoto. Zavidal sem zategadelj ljudi v Sikstini, ki so s tako vdanim spoštovanjem in občudovanjem klečali v duhu pred delom mojstra, ko jaz nisem mogel. Strop sam je bil tedaj do polovice zaslonjen z odri, a tudi če ne bi bil, bi bilo posameznosti samo v zelo velikih, grobih oblikah mogoče videti. Bil sem nemalo nesrečen in iz sebe: Sikstina, ki stojim v njej, tako dolgo pričakovana, in zdaj — tole!

Za važno spoznanje sem sicer postal bogatejši. Strop Sikstinske kapele ni kar brez nadaljnega merodajen za podobo italijanske slike v 16. stoletju, kajti kako boš družil sliko v okviru in ono na stropu? Pred seboj imamo mogočno reprezentativno in monumentalno umetnost in v njeni zgodovini je ta strop neverjetno velika umetnina in važna etapa. Ampak v bistvu je ves Rim ena sama monumentalnost. In sem bil vesel spoznanja. Narodi ne hodijo v Rim zato, da bi se tam izgubljali v posameznostih, temveč da se navžijejo ogromnosti, po kateri preprosto in nepreprosto ljudstvo koprne, ki jo obožuje in še vedno, kakor v prastarih časih, edino razume. Velika, vesoljna forma, ki ji ni za malenkosti, ker mora gledati na to, da dá vsakemu nekaj in torej vsem vse, to je Rim in bogve — sem zaključil — če ne bo vsej naši umetnosti bolje šele tedaj, ko se bodo dimenzije njenih stavb, slik in kipov tako povečale, da poseben ljubitelj

umetnosti ne bo več potreben, ker bo tista umetnost plašč, ki bo varno sprejemal vase vse in vsakega.

Bil je tedaj, če natanko premislim, človek posebne vrste, ki je oni čas stal z menoj, v meni, pod Michelangelovo umetnijo in je ni razumel. Tudi to se zgodi in nikar da bi nam bilo žal.

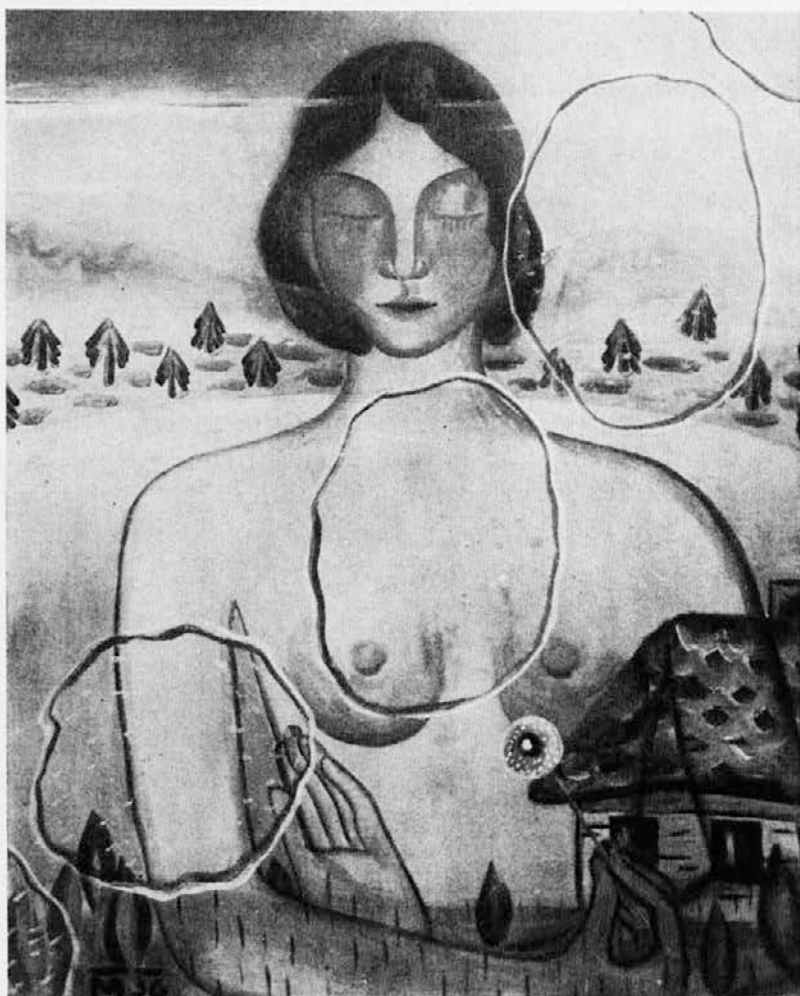
Kajti človek sestoji iz toliko različnih oseb in jazov, da mnogokrat sam ne ve, kam bi se obrnil — in to je pravi smisel tega, če rečemo, da je bil kdo sam v sebi razdvojen. V Sikstini je umetnostni zgodovinar v meni prišel popolnoma na svoj račun: Michelangelo je s tem, da je pritegnil v slikano dekoracijo resnično arhitekturo, položil temelj baročnemu stropnemu slikarstvu. Iz kože svojega časa pa tudi on ni mogel. Človek današnjega časa pa ni bil zadovoljen. Kajti je nekaj drugega, monumentalno obliko razumeti in jo razložiti in nekaj drugega, isto obliko doživeti kot svojo, to je tako, da te vsega pretrese. Mi nismo še prišli, se pravi: nismo se še vrnili k točki, kjer se bo to z nami zgodilo, preprosto ljudstvo pa živi na njej kot v svoji pravi in večni domovini.

II.

Minili so dnevi, minili tedni in Italija je iz resničnega doživljanja polagoma jela prehajati v spomin, v neizčrpno snov spominjanja. Deževen jesenski popoldan je bil, ko se človek ni vedel kam dati, ker ni bil ne za delo ne za kavarno ne za izprehod. Prileglo bi se kvečjemu občutje mirne polmračne sobe, iz kakega kota bi zastrta luč spremljala tiho glasbo, človek bi ležal na divanu, iztegnjen kar se le da, na hrbtu, roki prekri-

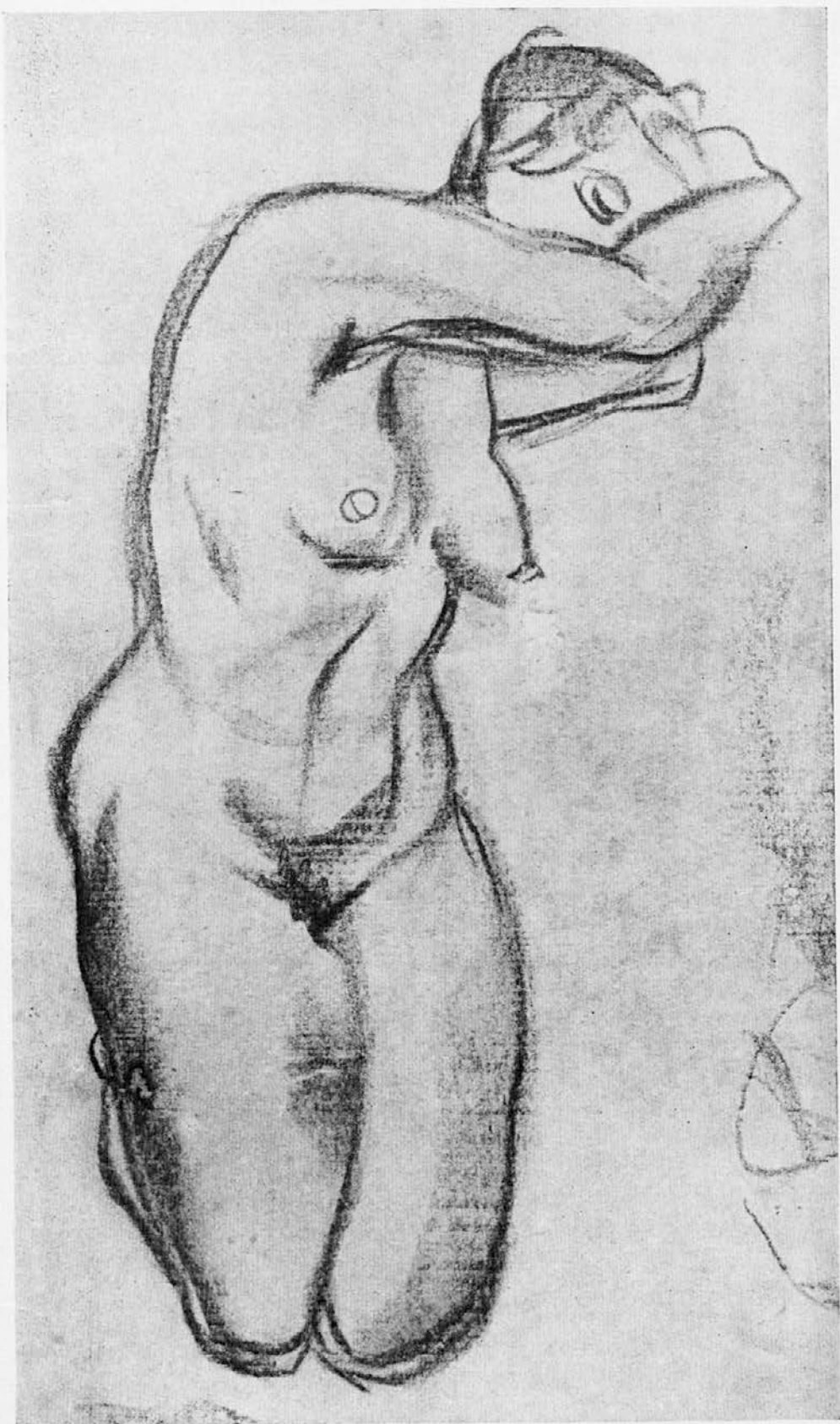
Pablo Picasso - Tauromahija - Kadiranka

Miha Maleš - Odmev - Tempera

žani pod glavo in oko uprto v strop. Na stropih je toliko stvari, ki jih je vredno videti in čimbolj beli so, tembolj so zgovorni in polni podob. Dejanski sem se napotil nekam, kjer sem vedel, da bom še najprej prišel do svojega pogrešanega občutja in potem, ko sem v mislih naslikal na beli strop Michelangelovo Sikstinsko fantazijo, sem nenadoma našel poleg sebe fotografije scen in obrazov iz Stvarjenja Adama in Eve. Ni bilo temu baš dolgo, kar je bila prijazna moja gostiteljica istotako v Rimu, odkjer se je vrnila s polnim naročjem posnetkov iz Sikstine.

Stvarjenje Adama, stvarjenje Eve. Dve podobi nepopisne lepote, v Ljubljani, v jesenskem deževnem popoldnevu, ko človek ni za nobeno rabo. Papir v roki je postal resnična slika, ki se je snela iz mogočne mreže na stropu in se ponižala k nam na zemljo. In zdaj se odvija pred mano dogodek ustvarjanja, ne, Bog Oče dejanski ustvarja pred mano in Adam ima obraz tako živo otožen, da prehaja melanholija ustvarjene kreature tudi name. V tem odlomku, ki ga držim iztrganega iz ogromne celote

in postavljenega drugam, živi Michelangelo, kakor ga v resnični Sikstini nisem bil doživel; na vse strani je omejen ta papir, lahek je, skoro prosojen in vendar težji nego vsa naslikana rebra na resničnem svodu. Tam nisem radi ogromnosti začutil in resnično doživel skoro ničesar, tukaj mi neznatna miniatura raste v neskončnost, v eni sami Adamovi glavi je ves Michelangelo — preveč moder in veden postajam, a kljub temu vem, da vse življenje ne bi izčrpal onega, kar vre iz teh nesmrtnih podob.

III.

Med tema dvema poloma visi usoda umetnosti in nas, ki jo doživljamo. Ona velika monumentalna oblika, ki je tako velika, da jo vidijo vsi, in tako prosta vseh individualizacij, da jo lahko razumejo vsi, je prvi pol. Že večkrat je v zgodovini obstojala, ali zdaj je že dolgo tega, kar je zatočila. In zašla je, ker je prišla na nebo ona druga oblika majhnih mer in posebnih vsebin. Te mere niso bile za drugam kot za v tvoje malo stanovanje in kar je podoba pomenila, je ustrezalo najtanjšim kretnjam tvoje duše, tistim, ki jih ni nikdo delil s teboj in so bile samo tvoje. V tej mali podobi je bil zate skrit ves svet in vsa lepota, se pravi: tvoj svet in tvoja lepota. Bilo je tako, kot da se je velika vesoljna oblika razdrobila v nešteto majhnih in edinstvenih.

Ali delati moramo na to, da bi obe našli čim boljšo harmonijo. Vsi, mi vsi, to se pravi: gledalci in umetniki brez dvoma hrepenimo po novi, vsem razumljivi vesoljni obliki in umetnosti, le glede tega si še nismo na jasnem, kakšna bodi. Naše poglede nam v tem oziru slej ko prej določujejo male podobe, toda velika umetnost ni istovetna z majhno, ki je samo prenesena iz majhnih mer v velike. Ona nastane ali je pa ni.

Dokler pa je ni, nas nič ne odvezuje dolžnosti, skrbeti za ono umetnost, ki jo imamo. Neumno bi bilo misliti, da bomo z zanemarjanjem današnje, male umetnosti pripravili najboljša tla prihodnji, veliki. Te sicer ne moremo iz časa izsiliti, ker se ustvarja bolj ali manj neodvisno od poedinca in poedinosti; ona pride in jo potem občutimo kot veliki okvir, ki nas obdaja in omejuje. Toda kaj bi taka velika oblika, če bi v nas zamrl vsak čut za obliko sploh? In kje dobiš tega v prvi vrsti? Pač v oni mali in najmanjši podobi, ki te spremlja lahko na vsa tvoja pota.

Treba je tedaj iti v razstavo, v to neizbežno občevalno sredstvo moderne umetnosti in izbrati tam, kar ugaja. Iz ogromnih stvarnih dimenzij razstavljenosti prinesiti umetnino v tvoj prostor in ji pomagati, da tam zaživi v svoji individualnosti. Njene pesmi ne bo konec. Čas bo morda zagrnilo valovje kolektivnega čustvovanja in umetnina na steni tvoje sobe bo nema in sama. Ali nobena doba ni neskončna in ta shramba individualnega, tvojega, subjektivnega čustva, izraženega v umetnosti, bo nekoč spet prišla do svoje veljave, ker mora priti, če neče umetnost za večno propasti. Brez tega najosebnjega in najsvojejšega, nikomur drugemu lastnega čustva bi bil Sikstinski strop samo kolosalno delo, ne pa tudi Michelangelov.

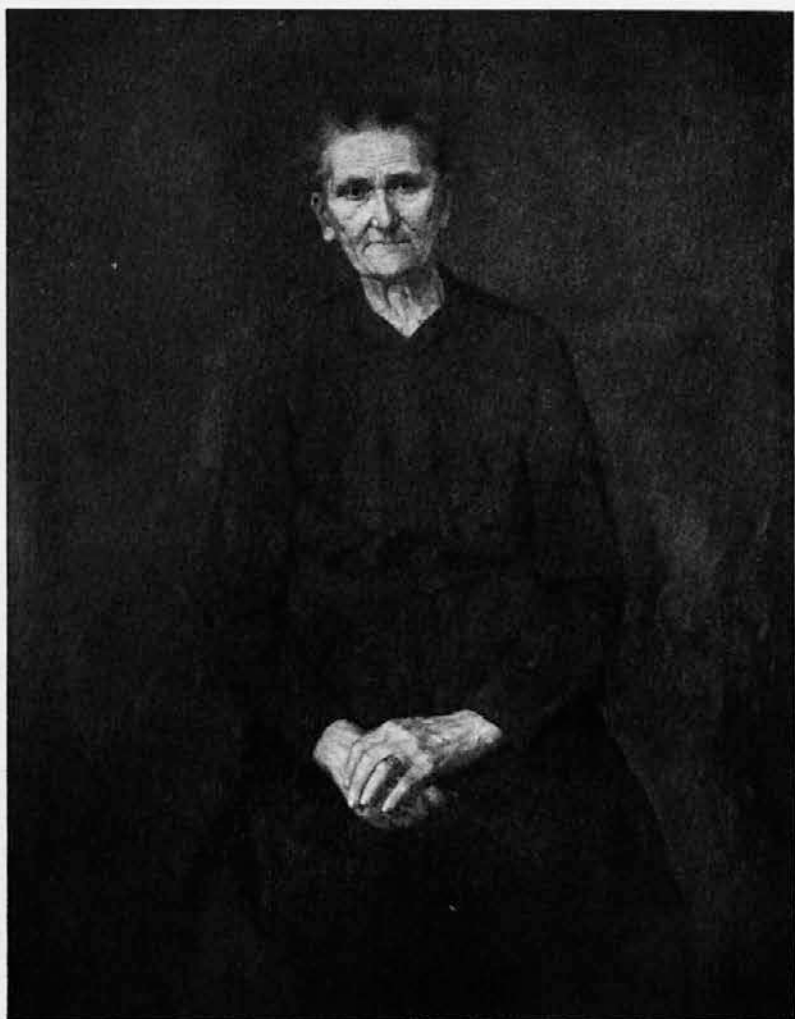
R. Ložar.

Trubar

Iz razstave Umetniške skupine G. A. Kosa - M. Maleša - Fr. Goršeta in gosta J. Slavička (Praga) 1936 v Jakopičevem paviljonu

Božidar Jakac - Moja mati - Olje

kratek razgovor z božidarjem jakcem

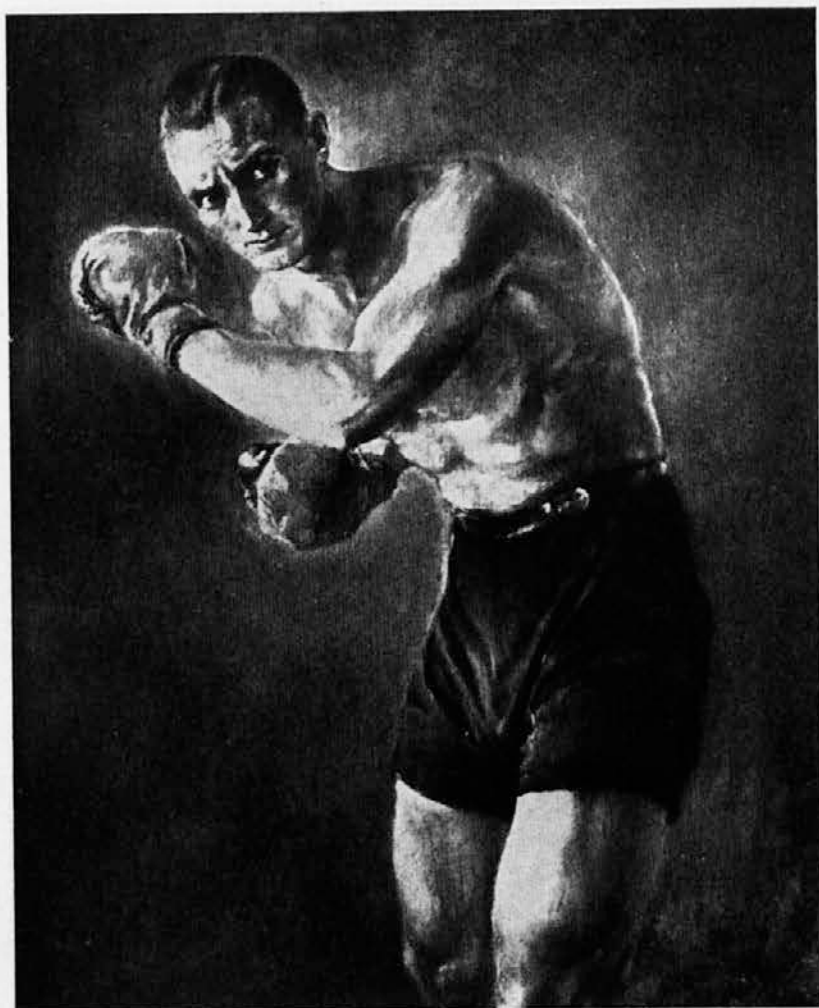
„Ali mi lahko poveš, kaj te žene v svet? Ali geografske oblike tuje zemlje, ali tuji obrazi? Saj zanimivo in neizčrpno je oboje. Ali vpliva sonce tuje zemlje na tvojo slikarsko palcto? Torej, ali je upravičeno, da nekateri ne vidijo barvnih razlik med tvojo Dolenjsko in Norveško?“

„Vse skrivnostno in neznano v tujih deželah žene človeka v svet. Po mladostnih čudenjih in blodnjah spoznaš naposled le to, da je vse novo prineslo na eni strani razočaranje, na drugi pa najvažnejše, to je spoznanje in vedno bolj čist in jasen pogled na domačijo in svoj lastni obraz. Prav ta osvežitev in odmaknjenost od doma prinese globlje občutje lastne svojstvenosti. Napačno je mnenje, da mora slikar priti iz območja tujih krajev in vtisov popol-

noma spremenjen, to bi pomenilo le od-tujitev samemu sebi. Nove oblike pokrajin in barve so le obleka notranjega razvoja v območju novih impulzov, nikakor pa izpreminjanje. Kako smešna je že misel, da bi zaradi tega, če delaš v Ameriki, delal po ameriško, ali v Parizu po francosko ali celo na Japonskem po Japonsko. Če vzamemo primer Ganguina, je on kljub vsemu pretvarjanju v tahitskega domorodca ostal vedno v svojem bistvu le Francoz. On je pod mogočnim impulzom novega fantastičnega sveta, ki ga je vzljubil, le dopolnjeval in izoblikoval svojo vendar čisto francosko osebnost.

Vsem onim, ki zahtevajo od mene, da bi izčrpno podal tuje kraje — kamor me je zanesla pač usoda — lahko povem le to,

Ivan Vavpotič - Boksar - Olje

da le domačin lahko polnovredno in izčrpno zajame svojo zemljo, in še ta ima težave in dolgo pot iskanja. Jaz pa sem vse te tuje pokrajine gledal s svojimi, recimo „dolenjskimi“ očmi in občutjem, in to premnogokrat pod zelo težkimi okoliščinami, pa naj bo v časovnem ali klimatičnem oziru, da ne omenjam še drugih težkoč. Ali naj je recimo zaradi tega, ker izgleda popolnoma tuje, nam nepravilno zamišljena evropska pokrajina, ki jo je slikal Japonec, manj vredna umetnina, ker je pač gledal Evropo z japonskimi očmi, da rabim ekstremno primeru?

Kar se tiče mojih norveških slik, lahko povem, da je bila Norveška zame obogatitev v temni barvni skali, kar sem pač uveljavil tudi pri mojih pozno-jesenskih mokrih dolenjskih pokrajinah — vendar je

osnovno občutje močno drugačno. Kdor pa hoče večjih razlik, se mi zdi, da sveta sploh ne pozna ali da ga ni nikoli intimneje doživljal. Vsi živimo pod istim soncem in na isti zemlji.“

„Želel bi si, da o priliki razstaviš same risbe — da me boš pravilno razumel — risbe — skice mislim. To bi bil svojevrsten dogodek.“

„Razstava skic bi bila gotovo zelo zanimiva, vendar mislim, da bi razen umetnostno ožje interesiranih krogov ostala nerazumljena. Saj skica ni sama sebi namen in tudi ne sme biti, ker služi le kot zasnutek oblikovne ideje. Skica ima svoj pomen le v zvezi z izvršeno, dognano sliko. Na žalost se je sicer v dobri nameri vendarle preveč razpasla v slikarstvu skica, ki se je prenesla v sliko in

Zdenko Kalin - Torzo - Mavec

postala kot zasnitek pravega dela sama sebi namen.

Vzemimo Rembrandtove skice, ki so v popolnosti podajanja elementarnega občutja in vsega, kar mora priti v dovršeni sliki, nenadkriljive, vendar se mož ni zadovoljil s tem in je šel dalje do skrajnih možnosti dognanj — in ravno tega nam vsem na žalost manjka.“

„Žal, da se ne baviš več s čisto grafiko, zlasti litografijo in radiranko, pa tudi z lesorezom. Ali lahko poveš vzrok?“

„Baviti se samo s čisto grafiko pomeni isto kakor živeti enostransko. Največji grafiki

sveta so se enakovredno posluževali vseh načinov slikanja, oziroma izražanja, in to izmenično perijodično ali istočasno. Tudi jaz nisem čisto zanemaril grafike ves ta čas in smatram vsako stroko kot izpopolnilo druge. Gotovo pa pride čas, mogoče že celo kmalu, da se bom bolj intenzivno posvetil tej prav za prav „moji“ stroki, ki mi je vedno nadvse pri srcu, saj je najneposrednejša. Le žal je pri nas premalo resonančnih tal za to panogo. Čaka nas še mnogo dela in težav. Največja ovira pri tej lepi panogi so pa razmere, ki onemogočajo izpolniti vse želje in načrte. M. M.

Maksim Sedej - Piknik - Olje

umetniška razstava v florenci

(Vtisi z razstave Toskancev, Napolitancev in Lombardov.)

V mesecu oktobru in novembru preteklega leta je bila v Florenci v palači Parterre di S. Gallo sodobna umetniška razstava velikega obsega. Da bi razstava dobila večji pomen in povdarek v razvoju zadnjega časa, so se Florentinci kot prireditelji razstave spomnili svojih tovarišev iz Lombardije in Kampanje (Napolitanije) in jih povabili k soudeležbi. Vsaka pokrajina je razstavljala svoja dela ločeno od drugih v posebnem paviljonu. Nasičen z bogatimi vtisi iz Rima, sem bil kar žejen sveže sodobne umetnosti, zato sem s precejšnjim optimizmom, toda brez posebnih iluzij vstopil v glavni razstavni paviljon.

Sodba, ki jo je objektivni opazovalec dobil na razstavi, bi bila nekako taka: Kljub velikemu naporu, ki so ga aranžerji vložili v to razstavo, ni preglednosti, temveč je vse preveč med seboj pomešano. Tu so zastopniki akademskega naturalizma, impresionizma, surrealizma in futurizma, nove stvarnosti, ki najčrešče izzveni v prazni formalnosti itd. Najmočnejši na celi razstavi so nedvomno zastopniki impresionizma, ki jim je za vzor še vedno Cezanne, dalje ekspresionisti, dominirajo pa vendarle realisti, zlasti kiparji, ki po veliki večini pripadajo tej struji. Pri njih (kiparjih) se opaža, da prihajajo v novo idealistično smer, rekel bi moderno klasiko, ki jo v prvi vrsti propagira ministrstvo za narodno vzgojo potom natečajev za javna dela.

Gotska soha svetnika - Les - Privatna zbirka

Umetnik je navezan pri prodaji svojih del na dva čimlca: na javno ustanovo in na zasebnika. Kdor bi se za hip poglobil v razmotrivanje odnosov, ki so vladali v zgodovini med temi tremi instancami, bi med drugim gotovo spoznal vsaj to, da je zgodovina umetnosti v nekem pogledu zgodovina njenega zbiranja in kupovanja. Za bežen pogled pa zadostujeta dve dobi: srednji vek in naš čas. V srednjem veku zasebnega zbiralca skoro ni, umetnost ljubi, naroča in kupuje cerkev, razen nje pa dvor. Čim bolj pa se bližamo moderni dobi, tem bolj stopa v ospredje zasebnik kot zbiralec. Če bi bili danes in v polpreteklem času umetniki navezani na javne kulturne ustanove, koliko več smrti bi to bilo, koliko bede, koliko uničenih življenj. Tisti, ki je mnogo umetnikov rešil pogina, je bil zasebnik — in v večini primerov še vedno je.

Tip «zasebnika» imamo že dolgo tudi na Slovenskem in on mutatis mutandis nič ne zastaja za svojim bogatejšim inozemskim kolegom. Kakor tam, imamo tudi tu vse polno in različnih individualnih tonov in pogledov na umetnost. Slovenska upodabljajoča umetnost je svojemu «zasebniku» dolžna že mnogo priznanja, a ker pozna njegovo ljubezen, ve, da bo tudi v bodoče z njim vselej lahko računala. Seveda bo česče nego doslej javnosti podati kak vpogled v posamezne naše zbirke, ki to v svoji skromnosti zaslužijo. Kajti upoštevanje dela in sredstev, ki so jih vložili v svoje zbirke naši ljubitelji, je še danes mnogokje najboljša pot k harmoničnemu in uspešnemu sožitju umetnosti in javnosti.

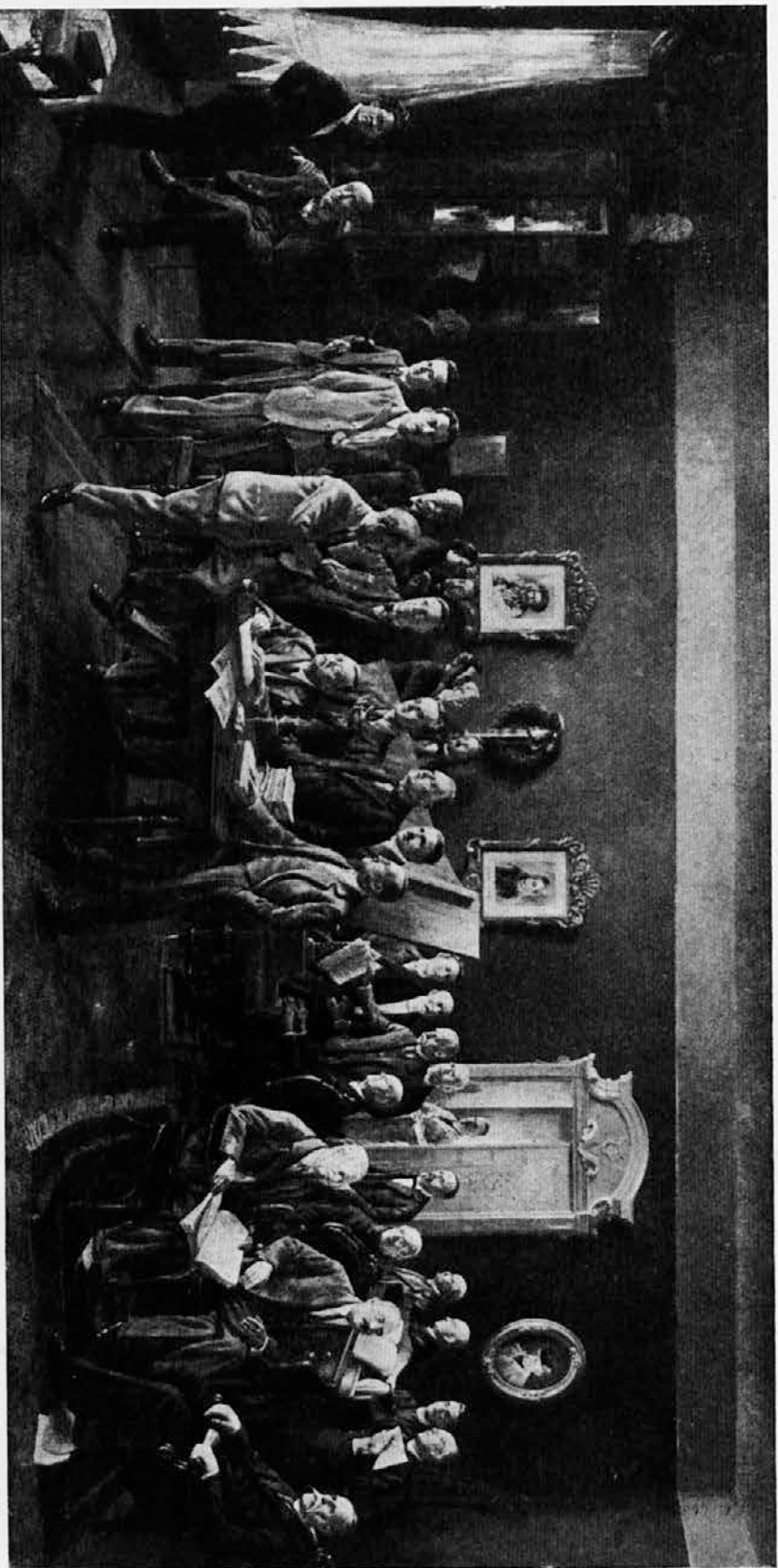
Glava svetnika - Detajl

Razstava je obsegala 382 slik, 98 plastik in 64 grafičnih listov. Najmočnejši razstavljalci so bili slikarji: Dino Bausi s 35 platni, ki je zavzemal častno mesto s posmrtno razstavo, Zetti Italo, Primo Conti, Lotti Dilvo in Ventura Gina ter kipar Tofanari Sirio, ki je imel tri odlične živalske kipe v bronu.

Razstava Napolitancev obiskovalca ni ogrela. Bila je mnogo slabša od toskanske. Po večini so bile slike zgolj dekorativnega značaja, plehke vsebine, ki gledalca pušča hladnega. Kiparstvo ni omembe vredno.

Z novim upom si se napotil v razstavo Lombardov. Že pri vstopu v paviljon si začutil drug milje, ki te je vabil v svoj objem. Kvalitetno je bila razstava Lombardov najboljša. V slikarstvu je prevladoval impresionizem, deloma tudi surrelizem, a v plastiki realizem, ki se tudi že nagiblje v idealistično smer.

France Gorše.

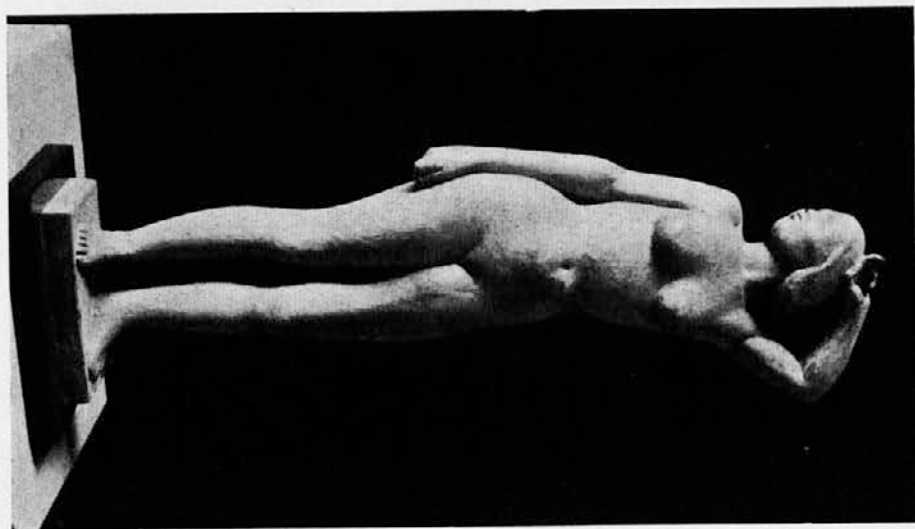
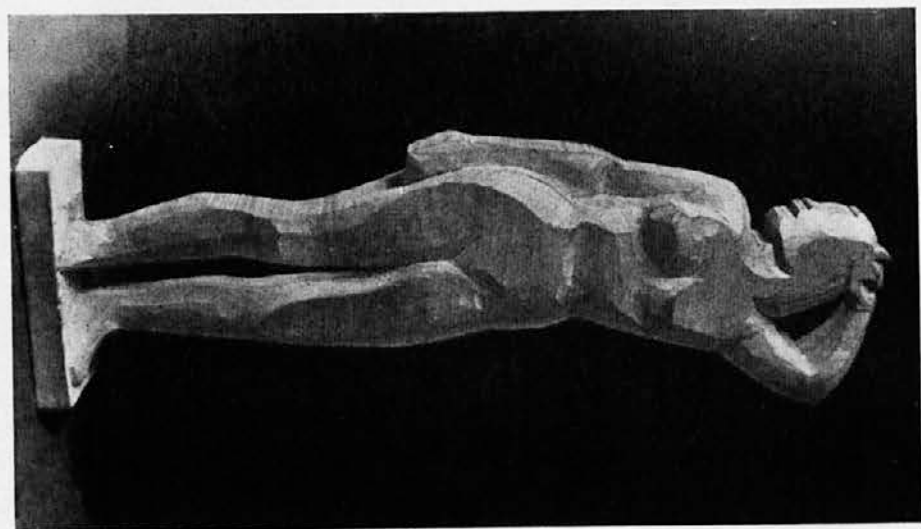
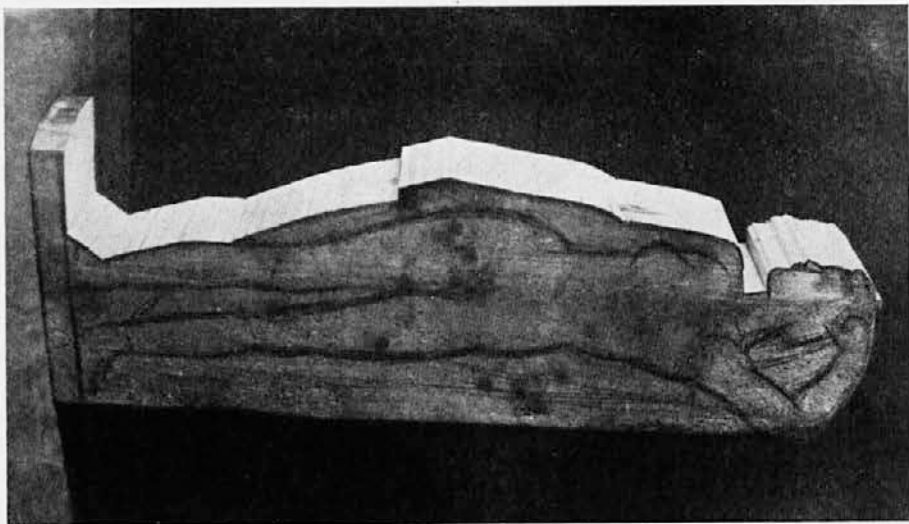
Saša Santel - Naši glasbeniki - Ojje
Na omari: Primož Trubar — *Na steni z leve na desno:* I. Mihovec - Jakob Galius — *Pod stikami starejša generacija romantičkov:* Miroslav Vilhar - Jurij Flašman - Anton Hajdrh -
 Fr. Ser. Vilhar - Josip Kocijančič — *Pri klančju:* Hrabroslav Volarič - Davorn Jenko - Gustav Ipavčič - Benjamin Ipavčič - Matej Hubad (sedel) — *Okoli harmonija cerkveni skladatelji:* Anton
 Foerster - p. Hugolin Sattner (sedel) - Ignacij Hladnik - Gregor Rihar - Matija Tome - Šanko Premrl — *Na ločilih (desno) operni skladatelji:* Viktor Parma - Risto Savin - Fran Gerbič —
Skupina »Novih akordov« okoli mize: Anton Lajovic - Gojmir Krek - Janko Ravnik - Emil Adamič - Vasilij Mirk - Oskar Dev — *V zvezi s skupino »Novih Akordov«* za Lajovicem levo:
 dr. Anton Schwab — *Med skupino »Novih akordov«* in skupino modernistov levo od Lajovice modernisti: Lucijan M. Skerjanc - Marij Kogoj - Slavko Ostere - Matija Bravničar — *Pri omari:*
 Zorko Prelovec — *Med vrzati:* Saša Santel — S tem nastevanjem je obenom podana volilna misel grupacije, ki kaže historični razvoj slovenske glasbe.

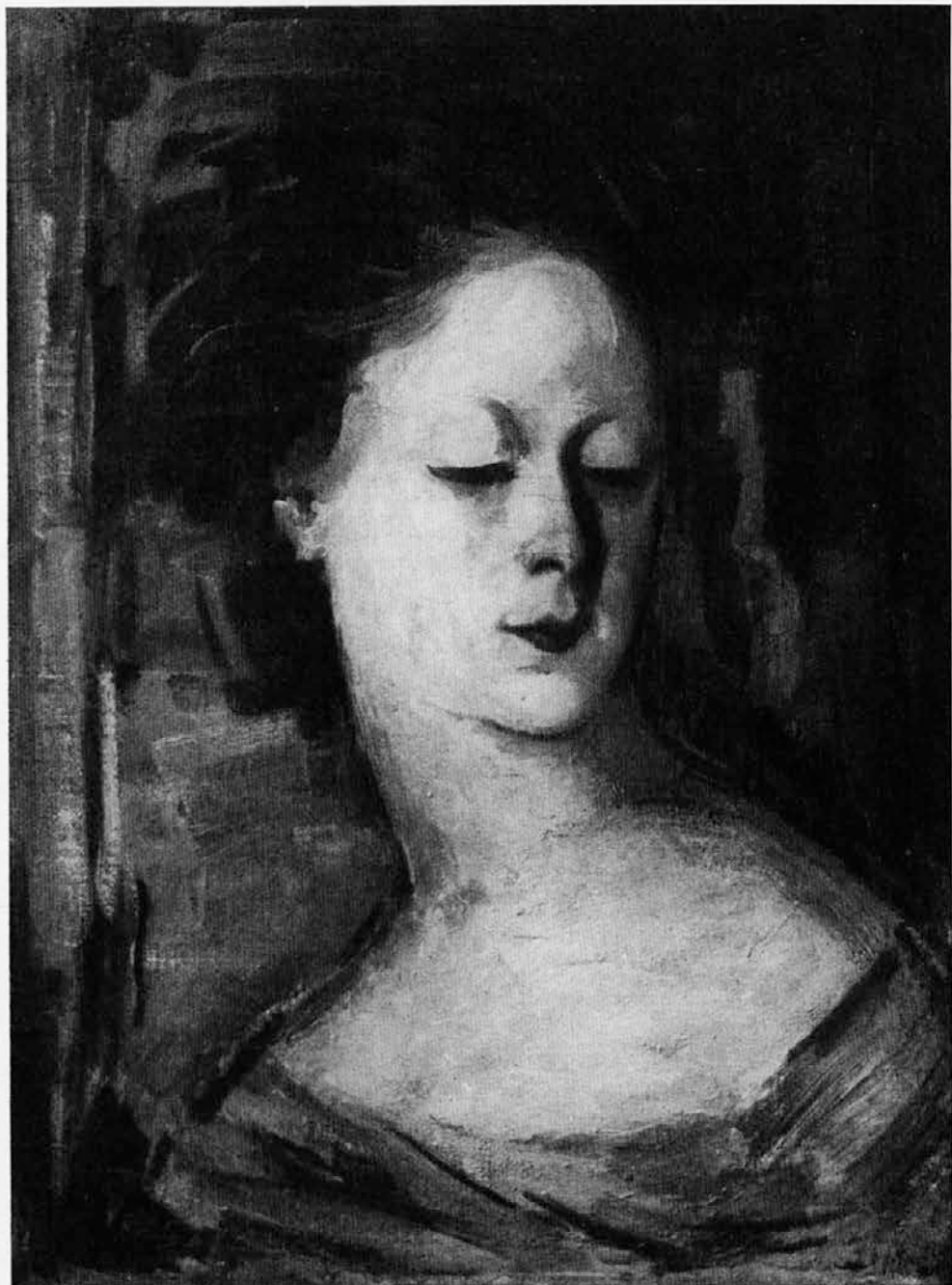
Tone Kralj - Pasijon - Les

Ah, prismo, kakšne užitke nam nudijo naše oči, kaj ne? Ampak zato se maščuje narava na živali, ki je v nas, in telesa so nam bedna in često v grozno breme. Že izza Giotta, ki je bil bolehen človek, je tako. Ali kakšna paša za oči je to in kakšno veselje, ko gledaš škrbasti smeh starega leva Rembrandta z ruto okrog vratu in s paleto v roki!

Vincent van Gogh.

Fran Tratnik - Podoba mlade žene - Olje

Ljudstvo umotvor naravno občuti, kritik ga mora tudi razumeti. Večina kritikov daje prednost razumu pred čustvom, zato se godi, da z znanjem razmotrivajo o umotvoru vsak po svoje, le malokateri pa občuti ono resnično lepoto, ki jo je umetnik vložil kot notranjo, duševno vsebino svojega dela.

Presojati umotvor le zunanje, po tehniki, je isto, kot soditi človeka po kroju obleke, ne pa po njegovih duševnih zmožnostih.

Fran Tratnik

ODBORU ZA POSTAVITEV SPOMENIKA VITEŠKEMU KRALJU ALEKSANDRU I. ZEDINITELJU V LJUBLJANI.

Slovenski kiparji, včlanjeni v Društvu likovnih umetnikov, prosimo v svojem in v imenu društva cenjeni naslov za pojasnilo, kaj je s postavitvijo spomenika. Ker smo pri svoječasnem prvem razpisu pokazali mnogo resnega zanimanja in truda za to stvar, zastopniki v žiriji pa tudi dovolj požrtvovalnosti, mislimo, da je naše vprašanje povsem umestno.

iz umetniškega sveta

Narodno galerijo v Pragi je prevzela država.

Kdor hoče pazljivo prisluhniti utripom kulturnega življenja na Češkoslovaškem, ne sme mimo dogodka, ki bo s svojimi posledicami odločilno posegel v umetniško življenje pri Cehoslovakih. Država je v svojo last prevzela galerijo, katere preteklost je lepa in bogata. Ustanovila jo je že pred 140 leti (l. 1796.) skupina domoljubnih čeških plemičev in meščanov z namenom, da pomore umetnosti do večje moči in veljave ter skrbi za vzgojo lepote čuta v širših plasteh naroda. Vrh tega si je prizadevala, da ustavi izvažanje umetnin v tujino, ki je ž njimi bogatila svoje muzeje. Galerija je v obeh smereh odlično vršila nalogo in svoje delovno področje kmalu celo razširila. Ustanovila je l. 1800. na svojevrsten način zasnovano „Galerijo živčnih slikarjev“, ki je z nakupi podpirala umetnike. Dobrih trideset let pozneje (leta 1835.) pa je enako pod njenim okriljem začelo delovati „Umetnostno društvo za Češko“, ki je prirajalo umetniške razstave, skrbelo za letne nagrade in z žrebanjem umetniških del budilo smisel ter zanimanje za umetnost.

Spričo živahne delavnosti je docela razumljivo, da je ravno ta s skromnimi začetki ustanovljena organizacija v prvi polovici

19. stoletja tako rekoč vodila vse umetniško življenje na Češkem. Njen vpliv se je zmanjšal, ko se je krog ljubiteljev umetnosti razcepil v češki in nemški tabor. Vendar pa ne smemo prezreti dejstva, da je društvo l. 1896. za stoletnico svojega obstoja odstopilo državi slikarsko šolo in s tem ustvarilo temelje današnji umetniški akademiji. Galerija, ki so jo konec 80tih let nastanili v mogočni zgradbi umetniškega doma, pa je še nadalje mogočno vplivala na umetniško življenje v Pragi. Z ustanovitvijo češkoslovaške republike so galerijo zbog obsežnega gradiva in zaradi večje preglednosti namenili zgolj starejši umetnosti, za novejšo dobo po l. 1800. dalje pa je podobno nalogo prevzela moderna galerija.

Do lepega razmaha so od početka pripomogla društvu zlasti bogata darila zasebnikov in cesarskih in plemiških krogov. Ze prvo leto je društvo na ta način imelo 556 umetniških del in prvi tiskani katalog l. 1827. jih izkazuje že 1725. Ko se je ustanovilo umetnostno društvo, so pa umetnine začeli tudi nakupovati, dasi so tudi poslej imela poglobitveni delež pri naglem razvoju galerije še vedno zasebna darila in volila. Ker je bilo delo galerije dolgo dobo zares deležno vsestranskega zanimanja in podpore, nas prav nič ne more presenetiti njena bogata posest ob koncu l. 1918., ko je v svojih zbirkah imela: 1421 slik, 166 kiparskih izdelkov, 3916 risb in 6292 grafičnih listov. Te številke so pa danes že znatno večje in nam zgovorno pričajo o žilavem kulturnem delu na Češkoslovaškem. Ze dlje časa si smotrno prizadevajo, da bi v dosegljivi meri zbrali tudi dela domačih umetniških tvorcev iz preteklih stoletij ter njim vzporedili stvaritve tujih umetnikov, kolikor gre za notranjo zvezo in sorodnost.

Ko je zbirke društva domoljubnih prijateljev na Češkem prevzela država, je bila izrečena misel, da cenijo vrednost zbirk na okroglo 60 milijonov Kč. To je pa zgolj materialna vrednost in ne vzdrži primere s 140letnim marljivim in požrtvovalnim delom, ki ga sploh ni moči preceniti, ampak kvečemu le občudovati in posnemati.

Na Holandskem so našli novo Rembrandtovo sliko, katera predstavlja Juno. Slika meri 127 × 104 cm in je ena zadnjih mojstrovih del. Te dni je bila prodana znanemu ameriškemu zbiratelju E. Fordu v Detroit za 420.000 hol. zlatnikov.

Kolek mestne občine - Enkrat povečan

Manetova slika „Perilo“ je bila prodana iz pariške galerije Bignon. Leta 1876. so to sliko kot „premoderno“ odklonili z razstavnega Salona. —

Letos bodo v Italiji proslavili rojstvo Giotta. —

Petdeset še neznanih V. van Gogovih pisem so odkrili in izdali sedaj v New Yorku. So iz let 1881—1885, naslovljena na slikarja Ridderja A. van Rapparda. —

Pensylvanski Muzej v Filadelfiji je kupil Cézannovo krajino Mont Sainte Victoire iz leta 1904. —

Svetovna razstava se pripravlja v Rimu za leto 1941., in sicer na prostoru med Rimom in morjem na obeh straneh Tibere. —

Nagrada za najboljšo sliko ali kip v Pragi. Praški advokat I. M. dr. L. Katz je že pred leti določil v svoji oporoki poseben sklad, iz katerega se podeli vsako leto po ena nagrada za najboljšo umetnino in sicer v znesku Kč 50.000.—. Letos jo je dobil kipar František Bilek. Je pa v ČSR več sličnih nagrad, tako državnih, kakor tudi privatnih mecenov. Da ne govorimo še o nagradah za literaturo, glasbo, znanost in drugem. —

V Rimu je Mussolinijeva nagrada, in sicer letno Lir 50.000.— za najboljšo delo upodablajoče umetnosti v letu. —

Corotovo razstavo v Parizu je obiskalo 70 tisoč oseb. —

V Tretjakovski galeriji v Moskvi se je zaključila razstava slikarja Rjepina, ki je umrl pred par leti, in ki je bil učitelj našega pok. P. Žmitka. Razstavljenih je bilo preko 900 slik in studij. —

V Moskvi so otvorili v oktobru 1936 veliko razstavo Rembrandtovih del. Poleg slik je razstavljenih tudi preko 200 radirank. K razstavi so izdali tudi velik ilustriran katalog v ruščini in francoščini. Tej sledi velika Rubensova razstava. —

V Parizu se je ustanovila „protispomeniška liga“, katera bo zahtevala postopoma odstranitev vseh neokusnih spomenikov. Res zaslužne osebe naj dobijo nove. Za odstranitev prihaja v poštev najmanj dvatisoč ponesrečenih spomenikov v vsem Parizu. —

Kolek mestne občine - Enkrat povečann

Pablo Picasso v Londonu. V Zwemmer Gallery je bila manjša razstava Picassovih del raznih njegovih period. —

Razstava „Puškin v slikarstvu in risbi“ je bila te dni otvorjena v Moskvi. —

V Londonu (Royal Academy) se je zaključila razstava antike. Izloženo je bilo vse, kar je bilo izkopano v zadnjih petdesetih letih. —

Člani praškega umetniškega društva Manes (član tega društva je tudi Jan Slaviček, ki je lani razstavljal v Ljubljani), so napravili potovanje v SSSR k proslavi prvega maja. Vodil jih je kritik dr. Jaromil Pečirka. Udeleženci so bili sprejeti od svojih ruskih tovarišev resnično nenavadno prijateljsko. —

Prevozno razstavo moderne umetnosti je priredila družba tridesetih italijanskih umetnikov pod naslovom „La Falange bolognese“. Razstavo prevažajo na posebnih avtobusih — in tako je prišla moderna umetnost tudi v kraje, kjer do sedaj še ni bila nikdar nobena razstava. —

V Amsterdamu je bila velika razstava angleške umetnosti. —

Avstrijsko državno nagrado za slikarstvo je letos dobil Josef Dobrowsky. —

V Varšavi se je zaključila mednarodna razstava lesorezov. Razstave se je udeležilo 253 grafikov iz 23 držav s 600 deli. —

Nagrada praške Umélecke besede je dobil kipar Jiří Jaška.

Francoska grafična razstava v Pragi. Te dni je bila otvorjena v Manesu razstava pariških grafikov pod imenom „Atelje 12“. Prevladujejo nadrealisti.

Oskar Kokoška je pravkar dovršil portret prezidenta T. G. Masaryka. Slikar je delal na portretu en mesec na gradu Lány in dva meseca v svojem ateljeju. Slika bo na prošnjo Carnegiejeve ustanove v New Yorku razstavljena v vseh pomembnejših mestih Zedinjenih držav Severne Amerike.

Die Weltkunst v Berlinu prinaša v letošnji januarski številki nadvse ugodno kritiko o Maleševi knjigi „Sence“. Piše dr. Neuwall-Poglayen.

Miha Maleš ilustrira Prešernov „Sonetni venec“. Knjiga, ki bo vsebovala 31 barva-stih linorezov z izvirno podobo Primčeve Julije, bo izšla v numerirani bibliofilski izdaji, tiskani na japonskem papirju. (Pretežno ročni tisk.) Knjigo se lahko naroča pri Bibliofilski založbi v Ljubljani do 5. aprila letos. (Izšlo bo le toliko izvodov, kolikor bo do tega dne prijavljenih.) Uvod je napisal dr. R. Ložar.

Maksim Sedej ilustrira z lesorezi knjigo L. Mrzela: „Bog v Trbovljah“. Knjiga bo pomembna — zato jo naročite pri avtorju.

Društvo slovenskih likovnih umetnikov je imelo pri „Slonu“ v Ljubljani dne 23. t. m. svoj IV. redni občni zbor. Navzočih je bilo 23 članov.

Ko je dobil stari odbor razrešnico, so se po kratkih posvetovanjih vršile nove volitve. Za predsednika je bil ponovno izvoljen G. A. Kos. Za odbornike pa so bili izvoljeni: Šantel, I. Vavpotič, T. Kralj, Kogovšek, M. Šubic, Pirnat in Jirak (za Maribor).

Po volitvah se je vršilo živahno razpravljanje o važnih stanovskih zadevah, zlasti o pomladanski in aktualni svetovni razstavi v Parizu.

Grafična razstava v prostorih Cvijete Zuzorić v Beogradu bo v februarju t. l. Vabljeni so vsi vidnejši grafiki iz države.

Spor, ki je nastal med društvom Cvijete Zuzorić in mlajšimi beograjskimi umetniki, ogroža redno pomladansko umetniško razstavo, ki jo to društvo že več let prireja.

Vse cenjene čitatelje in ljubitelje naše umetnosti vljudno opozarjamo na ugledne zavode in tvrdke, katere oglašujejo v naši „Umetnosti“.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Založništva se naprošajo, da nam pošiljajo v oceno umetniške publikacije.

Naslednja številka Umetnosti izide konec marca t. l.

LISTNICA UPRAVE.

Pričujoča številka je 1. številka Umetnosti v novi opremi. Pri naročanju Umetnosti se pa šteje kot 2. številka. Novi naročniki prejmejo tudi že izišlo 1. številko.

*Vsak zaveden Slovenec
zavaruje sebe, svojce in
svoje imetje edino le pri
naši domači*

VZAJEMNI ZAVAROVALNICE

V LJUBLJANI

požar, vlom, steklo, zvonove,
jamstvo, nezgode, kasko,
življenje in

v „KARITAS“ - oddelku:
posmrtnina, dota in staro-
stno preskrbo

Centrala: Ljubljana, Mikošičeva cesta
št. 19 — Lastna palača

Telefon št. 25-21 in 25-22

Podružnice: Celje, Palača Ljudske
posojilnice — Maribor, Loška
ulica 10 in Orožnova ulica 8 —
Beograd, Pašičeva ulica 10 —
Sarajevo, Zvonimirova obala 9 —
Split, Ulica XI. puka 22 —
Zagreb, Ulica Kraljice Marije 36

Umetnost izide štirikrat na leto. Celoletna naročnina znaša Din 40.—; na umetniškem papirju Din 60.—. Posamezna številka Din 15.— oziroma Din 20.—. Naroča se na naslov Uprava Umetnosti, Ljubljana, Pod turnom 5.

Izdaja Bibliofilska založba v Ljubljani. Urejuje uredniški odbor (Miha Maleš, dr. Rajko Ložar, France Gorše), odgovarja France Gorše. Vsi v Ljubljani.

Natisnila Delniška tiskarna, d. d. (predstavnik Josip Strukelj) v Ljubljani.

Mestna hranilnica ljubljska

Nove vloge . . . Din 50,000.000.—
Oproščene vloge,
prenešene na
nov račun . . . „ 60 000.000.—

Skupno stanje no-
vih vlog . . . Din 110,000.000.—

Nove vloge vsak
čas izplačljive

Obrestna mera do 5%

Za vse vloge jamči mestna
občina ljubljanska

Prijatelji in ljubitelji

starih umetnin in raznih
antičnih dekorativnih pred-
metov se opozarjajo na
našo preurejeno

„Tvrdo Tizian“
sedaj Frančiškanska ul.
Pasaža Collegium
Seraphicum

Mostar Franc

livarna kovin in umetnin

Ljubljana

Galjevica št. 57

I Z D E L U J E

odlitke umetnin, (kipov,
plaket) okovja za stavbe,
okraskov itd.

Zobna ordinacija

DENTIST

Leopold Smerkoli

Ordinira za zdravljenje zob

Laboratorij za
moderno tehni-
ko in keramiko
od 8.-12. ure dop.
in
od 2.-6. ure pop.

LJUBLJANA VII
CELOVŠKA CESTA ŠT. 32

Račun poštne
hranilnice 15 307

Telefon št. 34-48

*Manufaktura
Moda
Posebni oddelek
za linolej,
preproge,
zavese i. t. d.*

A. & E.

KABERNÉ
LJUBLJANA

Salon A. Kos

Ljubljana, Mestni trg 25

kjer so zastopani s svojimi deli skoraj vsi slovenski upodablajoči umetniki brez ozira na smer, na stil in na generacijo.

Opozarjamo, da je to edino podjetje te vrste pri nas. Stalno sprejemamo naročila in z njimi kakor s prodajo umetnin posredujemo kar najsolidnejše med našimi umetniki in našim občinstvom.

Gotovo je, da je danes, v dobi stalnih gospodarskih pretresov, najvarnejše naložen denar v umetninah, katerih cena se stalno veča.

Ako hočete dobro svojim otrokom, kupite danes za primeroma malenkosten denar umetnine, ki bodo za nedolgo v rokah naših potomcev cela premoženja, katerih ne more razvrednotiti nobena kriza niti inflacija.

Ako bi radi komu napravili kak poseben dar, verjemite, da ni trajnejšega niti prijetnejšega užitka kakor vam ga nudi prava umetnina.

Naj opozorimo še na naš specialni atelje, kjer izdelujemo k vsaki sliki odgovarjajoče okvirje v poljubnem slogu, strokovno dovršeno in po najnižjih cenah.

IVAN ROZINA

(preje „Orient“) trgovina barv in lakov
Ljubljana

Velika izbira kemičnih in oljnatih barv, šolskih, študijskih in umetniških barv. Firneži, laki, steklarski i mizarški klej, šelak, špirit, špirit denat, lužila „Arti“, tuši, pastele ter sploh vse slikarske in pleskarske potreščine. Velika zaloga vseh vrst vedno svežega mavca. Na nižje cene in najboljše postrežba.
Telefon šte. 39 25

PRODAJALNA

TYRŠEVA (DUNAJSKA) CESTA ŠT. 14
poleg trgovine Schneider & Verovšek

J. BONAČ SIN

Ljubljanska kartonažna tovarna in papirna
industrija LJUBLJANA

Tovarna za papir in lepenko: KOLIČEVO, DOM-
ZALE, centrala: LJUBLJANA Čopova cesta 15
Telefoni interurban 23-07 in 34-81
Brzjavni Bonač sin Ljubljana.

IZDELKI:

Vsakovrstne kartonaže in drugi papirni izdelki. - Papir, lep nka in karton.
Tovarniške znamke za toaletni papir „Sanol“ in „Hermes“
za registratorje in mape za korespondenco „Hermes“ in „Redos“

